

Stanovisko České národní banky k „Závěrečné zprávě vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny pro objasnění rozhodování státu v IPB od doby jejího vzniku do uvalení nucené správy a jejího prodeje ČSOB pro jednání PS PČR“¹

1 Souhrnné vyjádření k textu Zprávy

ČNB oceňuje vypracování Zprávy i některé její závěry...

ČNB oceňuje snahu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR o objasnění událostí v IPB v průběhu celé transformace české ekonomiky. Vítá zároveň některé ze závěrů vyšetřovací Komise, zejména její názor, že aktivní postup státu a zapojení veřejných výdajů při řešení krize v červnu 2000 byly nezbytné a zabránily ekonomické katastrofě. ČNB rovněž souhlasí s doporučením Komise vyvodit z analýzy poučení pro úpravy právního rámce v oblasti řešení situace problémových bank.

...Zpráva však není celkově vyvážená

Z celkového pohledu však Zpráva není vyvážená a ne všechny její argumenty jsou věcně podložené.

Nevyváženost vyplývá zejména ze skutečnosti, že se Komise soustředila jen na rozhodování státu, pominula jednání managementu a akcionářů a nezhlednila podmíněnost chování státu situací banky, bankovního sektoru a ekonomického prostředí v ČR. Přestože Komise v úvodu své zprávy konstatuje, že zcela zásadní příčinou neuspokojivého hospodaření banky je bezpochyby chování managementu a hlavních akcionářů IPB, staví toto chování na stejnou úroveň jako jednání státních institucí. Nerozlišuje tak mezi příčinami a následky. **Rozhodnutí státu však byla právě tímto kontextem podmíněna** a výslednou situaci a rozhodnutí nelze bez analýzy postojů všech zúčastněných objektivně posoudit.

Tento metodický nedostatek je zřejmý zejména tam, kde Komise kritizuje činnost státních orgánů, aniž by dostatečně osvětlila a zdůvodnila, zda byl v té době a s danými znalostmi možný jiný postup, který by vedl k lepším výsledkům.

Informace ozřejmující situaci IPB a vysvětlující činnost ČNB a státu jsou přitom předmětem Zprávy pro jednání Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o vývoji situace a postupu řešení stabilizace Investiční a Poštovní banky, a.s., zpracované ministerstvem financí a Českou národní bankou, kterou Poslanecká sněmovna vzala před rokem na vědomí. Tento dokument je k dispozici na internetových stránkách ČNB (viz http://www.cnb.cz/bd/ipb/dokumenty/zprava_ipb.pdf). Jeho rekapitulace je uvedena také v příloze č. 1 k tomuto „Stanovisku ČNB“.

Komise nevezala v úvahu všechny skutečnosti a informace

Komise nesprávně interpretuje zavedení nucené správy a prodej podniku jako cíl akcí státu. Ve skutečnosti to byl pouze prostředek, kterým vláda a ČNB zabránily kolapsu jedné ze tří největších bank, která byla plně v soukromém vlastnictví a jejíž rozhodující akcionáři nebyli ochotni nést následky svého vlivu na banku.

Závěry Komise proto dostatečně neberou v úvahu, že nutnost zavedení nucené správy byla vyvolána vzniklou situací banky. Ta by bez podpory státu nebyla schopna dostát všem svým závazkům vůči vkladatelům, kteří masivně vybírali své vklady. Dále Komise nezmiňuje skutečnost, že v důsledku auditorem potvrzeného poklesu kapitálové přiměřenosti musela ČNB zahájit vůči bance dne 18. 6. 2000 správní řízení k odnětí povolení působit jako banka.

¹ V textu tohoto „Stanoviska ČNB“ bude „Závěrečná zpráva...“ dále označována jen jako „Zpráva“ a „vyšetřovací komise Poslanecké sněmovny...“ jako „Komise“.

Pokud by se nepodařilo situaci okamžitě řešit, musel by nucený správce neprodleně uzavřít všechny pobočky banky a zastavit výplaty klientům. Tyto skutečnosti byly přitom pro rozhodování státu zcela zásadní.

Není rovněž pravda, že zavedení nucené správy a vydání záruky ČNB za závazky IPB bylo dostatečným krokem a řešilo situaci. Záruka ČNB pouze zajišťovala nároky věřitelů IPB, ale neřešila špatnou finanční situaci banky a ani nebyla důvodem pro zastavení správního řízení o odnětí povolení působit jako banka.

Závěry Komise týkající se událostí v letech 1999-2000 tak vyplývají z neúplného popisu událostí a zjednodušeného hodnocení pouze některých vybraných skutečností a podkladů.

IPB zakrývala svou skutečnou finanční situaci

Komise kritizuje liknavý postup bankovního dohledu ČNB a pomalé řešení kauzy IPB. Nebere přitom dostatečně v úvahu skutečnost, kterou sama konstatovala, že IPB dlouhodobě poskytovala ČNB zkreslené údaje a informace, které nepodávaly věrný a pravdivý obraz o její finanční situaci. Tím IPB dle názoru ČNB porušila své zákonné povinnosti, a její představitelé proto sami nesou hlavní odpovědnost za oddalování řešení problémů v bance. ČNB v s souvislosti s tím podala v září 2000 trestní oznámení, které mimo jiné viní IPB ze zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění dle § 125 Trestního zákona. Ani auditoři včas nesignalizovali skutečný stav banky. Velikost a komplexnost problému navíc zjevně přesahovala možnosti ČNB postupovat striktně nástroji regulátora a možný způsob řešení proto závisel na přímé podpoře a součinnosti ze strany vlády.

Kauza IPB neměla jednoduchá a levná řešení

Hledání vyváženého řešení rozsáhlých problémů IPB a jejich potenciálních negativních dopadů na ekonomiku si vyžádalo zpracovávání mnoha složitých analýz a rozsáhlé dokumentace. Bylo nutno nalézt takový postup, který by byl právně průchodný, technicky realizovatelný a obsahoval co nejmenší rizika z hlediska stability bankovního sektoru a ekonomiky.

Komise nezdůvodněně zpochybňuje způsob řešení

Nesprávná východiska logicky vedla k některým nesprávným závěrům, které se nakonec promítly i do schváleného usnesení v Poslanecké sněmovně. Přestože Zpráva nenaznačila žádné alternativní a lepší řešení vzniklé situace, zpochybňuje na základě údajné ekonomické nevýhodnosti pro stát celou transakci. Při zvažování ekonomické výhodnosti pro stát nevezala Komise vůbec v úvahu ani rizika investora, který vstupoval do krachující, nedůvěryhodné a zcela netransparentní banky, jejíž tržní potenciál byl v okamžiku prodeje neodhadnutelný, ani národohospodářské náklady alternativních řešení, kterými byly konkurs banky či vleklá nucená správa spojená se státní sanací banky. Není například korektní porovnávat vynucenou záchrannou operaci v IPB s privatizací ČSOB v roce 1999, kdy stát prodával podíl ve stabilizované a transparentní bance. Relevantní by bylo spíše srovnání se sanací Agrobanky Praha, a.s., která jasně prokázala vysoké náklady i další problémy spojené s dlouhodobou nucenou správou banky.

Zpráva zároveň nediskutuje náklady případného napadení transakce s ČSOB. To by podle názoru ČNB vedlo k vážným systémovým poruchám v bankovním sektoru a daleko větším národohospodářským nákladům pro stát i přímým nákladům pro daňové poplatníky.

Stát nebyl vlastníkem IPB, kupní cenu obdrží akcionáři

Komise pomíjí fakt, že stát nebyl akcionářem IPB. Nemohl tedy z prodeje podniku IPB profitovat, ale mohl pouze vytvořit podmínky k tomu, aby prodej podniku mohl být realizován. Kupní cenu za prodej podniku obdrží IPB (resp. IP banka, a.s.) a tedy nepřímo její akcionáři, včetně těch, kteří se na špatném hospodaření a ztrátách banky spolupodíleli.

Konkrétní vyjádření k jednotlivým pasážím textu zprávy Komise je uvedeno v členění, které vychází ze struktury Zprávy vyšetřovací Komise.

2. Vyjádření k jednotlivým pasážím zprávy

Část I. Úvod

Komise konstatuje, že jí byl určen úkol objasnit rozhodování státu v IPB. Ve své Zprávě se zabývá těmi skutečnostmi, které z pohledu rozhodování státu pokládá za základní. Komise rovněž uvádí, že vedle tohoto rozhodování je zcela zásadní příčinou neuspokojivého hospodaření banky chování managementu a hlavních akcionářů. Vyšetřování těchto okolností však podle vyjádření Komise spadá do kompetence standardních institucí.

ČNB však je přesvědčena o tom, že při zkoumání rozhodování státu v kauze IPB nelze samostatně pohlížet na rozhodování státu, jeho jednotlivých institucí a reprezentantů, a samostatně na rozhodování managementu (hlavních akcionářů). Tyto procesy spolu úzce souvisely a vzájemně se ovlivňovaly. Navíc od okamžiku ztráty hlavní rozhodovací pozice státu z titulu poklesu jeho vlastnického podílu byl jeho vliv na dění v této bance a na její strategii méně významný než vliv ostatních vlastníků a manažerů banky. V této souvislosti se jako podstatná jeví potřeba důslednějšího rozlišení jednotlivých událostí na příčiny a důsledky. Je rovněž zcela namístě zdůraznit **odpovědnost statutárních orgánů banky za výsledky jejího hospodaření a finanční zdraví banky**. Ze Zprávy Komise ani z jiných skutečností totiž nevyplývá, že by špatné hospodaření banky a jeho zakrývání způsobil stát svým rozhodováním. Přehled všech osob, které působily v představenstvu a dozorčí radě IPB, je uveden v příloze č. 2 tohoto „Stanoviska ČNB“.

Část II. Chronologie

Zde Komise uvádí určitý souhrn událostí a rozhodnutí týkajících se banky za léta 1989-2000. ČNB považuje za potřebné upozornit na skutečnost, že zatímco naprostá většina výčtu událostí postihuje klíčová rozhodnutí jednotlivých státních institucí (ovšem s výjimkou usnesení vlády č. 622 ze dne 15.6.2000 a zahájení správního řízení o odnětí povolení působit jako banka dne 18.6.2000), zcela v něm chybí chronologicky začleněné události týkající se IPB samotné a jejích akcionářů (např. výsledky auditů; dopis vedení IPB o ztrátě likvidity, zaslaný ČNB). Chybějící skutečnosti by umožnily chápat konání státu a ČNB v kontextu s objektivním vývojem situace v bance. Rekapitulace klíčových událostí vývoje situace IPB a jejího řešení je uvedena v příloze č. 1 k tomuto „Stanovisku ČNB“.

Část III. Závěry

Bod 1)

Komise označuje za hrubé pochybení neúčast FNM na navyšování základního jmění ve dnech 1.-10.12.1993. Odpovědnost za tuto neúčast státu při navyšování základního jmění IPB Komise mimo jiné přisuzuje bývalému guvernérovi ČNB.

Tento závěr nemá věcné opodstatnění ani oporu v tehdy platné legislativě, která ČNB neposkytovala žádné nástroje pro pozitivní rozhodnutí v případech zvýšení základního jmění

v bance. Posuzování změn ve struktuře akcionářů bank bylo tehdy omezeno na předchozí souhlas ke vzniku majetkového podílu zahraničních osob v bance a souhlas s převodem účasti nad 15 % základního jmění banky. ČNB však zvyšování kapitálu banky rozhodně nikdy nebránila. ČNB je regulátorem a za uskutečnění nebo naopak neuskutečnění navýšení základního jmění státem, tj. za konkrétní výkon vlastnických práv jedním z akcionářů, tudíž v žádném případě neodpovídá.

Bod 2)

V tomto bodě Komise kritizuje neexistenci strategie rozvoje, resp. privatizace bankovního sektoru až do listopadu 1996 a odpovědnost za to přisuzuje vládě ČR a Bankovní radě ČNB z let 1992-96.

Přístup státu k rozvoji a privatizaci bankovního sektoru byl podmíněn zvolenou cestou ekonomické transformace, která nepředpokládala privatizaci bank strategickým investorům ve své první fázi. Určitá pasivní strategie státu v oblasti bankovníctví tedy implicitně existovala, lze ji shrnout pod heslo „neprivatizovat“. Jednalo se o politické rozhodnutí, které ČNB neměla pravomoc přímo ovlivnit (měla pouze poradní hlas). Ani ve zpětném pohledu se ČNB necítí povolána toto rozhodnutí hodnotit. Musí pouze konstatovat, že svalování přímé odpovědnosti za toto politické rozhodnutí na Bankovní radu ČNB nepovažuje za korektní.

Bod 3)

Komise kritizuje pasivitu výkonu vlastnických práv státu v bankách a odpovědnost přisuzuje mimo jiné členům „bankovní trojky“, resp. „čtyřky“.

„Bankovní trojka“, resp. „čtyřka“ byla poradním orgánem v koncepčních otázkách týkajících se bankovníctví. Neměla výkonné pravomoci, mezi něž nepochybně spadá konkrétní výkon vlastnických práv státu v bankách. Primární zodpovědnost za pasivitu tohoto výkonu proto nelze přisuzovat „bankovní trojce“, resp. „čtyřce“, ale pouze FNM a jím jmenovaným zástupcům státu ve statutárních orgánech banky.

Bod 4)

Tento bod obsahuje kritiku rozhodnutí vlády ze dne 4.3.1998 o změně privatizačních podmínek v IPB.

Tato kritika není adekvátně doložena věcnými argumenty. Vychází naopak spíše z dohadů než průkazných informací, případně přímo z nesprávných tvrzení a závěrů. Zejména:

- Vláda nemohla rozhodovat o prodeji strategickému investorovi, protože nabízela jen minoritní podíl. Z informací uvedených v dalším textu zprávy Komise vyplývá, že žádný jiný investor než Nomura nemohl získat koupí minoritního podílu dostatečný vliv na banku;
- O prodeji se jednalo se skupinou Nomury, přičemž konkrétní nabyvatel byl jednou z entit této skupiny; v tomto smyslu tedy není rozhodující právní forma konkrétního nabyvatele. Využívání dceřiných společností při získávání majetkového podílu v bankách není neobvyklým postupem ani u renomovaných investorů. Rozdíl mezi Nomurou Europe, plc a Nomurou Belgium S.A. je tedy pouze kosmetický, nikoli věcný;
- V žádném případě nelze tvrdit, že „riziko spekulativního chování se limitně blížilo jistotě“. Takovéto tvrzení je nedoložitelné, naopak závazek Nomury k navýšení kapitálu banky a její zkušenosti jako investiční banky s restrukturalizacemi dávaly rozumné předpoklady pro vyřešení finanční situace banky bez dopadů na stát;
- Tvrzení, že vláda „smluvními podmínkami umožnila vytvořit prostředí, kde se zájmy investora nekryly s ekonomickými zájmy ČR“ je obtížně interpretovatelné. Navíc dle názoru ČNB nebyl žádný důvod neočekávat snahu Nomury o zhodnocení investice

zlepšením jejího stavu, přičemž zlepšení situace IPB, jedné z nejvýznamnějších bank v ČR, lze nepochybně označit jako soulad s „ekonomickými zájmy ČR“;

- Vláda prodávala státní podíl v situaci, kdy byl stát v pozici minoritního akcionáře. Případná sanace banky bez získání kontroly by byla jen obtížně zdůvodnitelná, neboť jen malá část pomoci by se promítla do vyjednané ceny. Pozice vlády tak byla nesrovnatelná s privatizací jiných bank, kde měl stát majoritu.

Bod 5)

Komise hodnotí výkon bankovního dohledu jako alibistický, málo důsledný a málo účinný.

Toto hodnocení vychází z velmi zjednodušeného pohledu na níže uvedené 3 skutečnosti.

První závažnou skutečností podle Komise bylo udělení souhlasu s nabytím akcií IPB a především žádost kupujícího, aby se konečným nabyvatelem akcií IPB v rámci skupiny Nomura stala holandská společnost Saluka Investments B.V. Vzhledem k navrženému majetkovému uspořádání ČNB rozhodla, že **případné udělení předchozího souhlasu s nabytím akcií IPB pro společnost Saluka Investments B.V. bude podmíněno splněním všech závazků Nomury Europe plc, jakožto prvního nabyvatele akcií, ohledně zvýšení kapitálu IPB, a dále podmíněno i tím, že veškerá práva vyplývající z držení akcií IPB budou nadále v držení Nomury. ČNB udělila tento souhlas až v září 1998 po splnění všech závazků ze strany Nomury a po obdržení dokumentů dokládajících, že převod akcií na Saluku Investments B.V. je jen formální a výkon akcionářských práv zůstal Nomuře**, včetně zastoupení v dozorčí radě IPB. Společnost Saluka Investments B.V. se po obdržení předchozího souhlasu stala držitelem 38,3 % akcií IPB a v držení Nomury Europe plc zůstalo 8,3 % akcií, tj. celkem účast ve výši 46,6 % pod kontrolou Nomury. O pozici Nomury v IPB ostatně svědčí skutečnost, že Nomura i nadále jedná se zástupci státu a jí nominovaní zástupci byli a jsou členy dozorčí rady banky.

Druhé selhání bankovního dohledu Komise spatřuje v tom, že „navýšení základního jmění formou podřízeného dluhu proběhlo v roce 1998 tak, že banka poskytla investorům úvěry za účelem nákupu podřízených dluhopisů“, neboť tomu nasvědčuje dokumentace, kterou disponuje. Pomineme-li skutečnost, že ani Komise nemá jistotu o výše uvedeném tvrzení o způsobu financování podřízeného dluhu, není vůbec jasné, v čem konkrétně Komise spatřuje selhání bankovního dohledu. V případě podřízeného dluhu ČNB v souladu s příslušnými pravidly obezřetného podnikání bank posuzuje, zda tzv. klauzule podřízenosti splňuje podmínky stanovené opatřením ČNB o kapitálové přiměřenosti, přičemž jejich splnění je nezbytné pro udělení souhlasu se započítáváním do regulatorního kapitálu banky. V případě IPB pak ČNB po pečlivém prověření všech vyžádaných a předložených podkladů bance sdělila, že podmínky stanovené tehdy platným opatřením byly splněny. Souhlas ČNB byl vydán před vlastní emisí podřízených dluhopisů a ČNB tedy v době vydání stanoviska neměla žádnou informaci svědčící o tom, že by IPB měla participovat na financování podřízených dluhopisů a Komise nedokládá opak. Následně ČNB způsob financování a další nakládání s veřejně obchodovatelnými dluhopisy nemohla nijak ovlivnit, protože upisovatelé, či další majitelé dluhopisů, byly v naprosté většině subjekty, které nepodléhaly regulaci a výkonu bankovního dohledu. Šetření ČNB ve spolupráci s ČSOB v této záležitosti dále pokračuje. Pokud se podezření Komise prokáže, bude dalším důkazem o minimálně pochybných praktikách managementu banky a jejich akcionářů.

Třetí skutečnost a závažné pochybení Komise spatřuje v „nedůsledné a alibistické reakci na zjištěnou skutečnost, že odprodej pochybných úvěrů v roce 1999 byl realizován skupinou závislou na IPB“. Sama Komise přitom dále konstatuje, že „bankovní dohled se potýkal s nechtím managementu poskytovat dostatečné informace o prováděných transakcích“.

ČNB Komisi v této souvislosti zaslala řadu dokumentů, ze kterých naopak vyplývá jak důsledně a podrobně se uvedené transakci věnovala, stejně tak jako celé řadě dalších sporných aktivit banky, kterými se IPB snažila zakrýt nedostatečnost opravných položek. Vzhledem k složitosti této problematiky a tomu, že banka neposkytovala ČNB adekvátní podklady, rozhodla se ČNB uskutečnit sérii informačních návštěv, které měly sloužit k objasnění některých prováděných transakcí. Tyto návštěvy proběhly od poloviny dubna až do konce června 1999 a výsledná zjištění byla použita jako hlavní podklad pro došetření těchto transakcí v rámci komplexní kontroly banky uskutečněné ve 3. čtvrtletí roku 1999. Zjištění o podstatě této transakce společně s prvními poznatky z v té době již zahájené komplexní kontroly banky pak vyústily v provedení aktuální analýzy tehdejší finanční situace IPB a hlavních rizik jejího dalšího vývoje. Výsledkem byl písemný požadavek ČNB na výrazné zvýšení základního jmění IPB, který byl již v říjnu 1999 adresován bance i hlavním akcionářům. To mělo umožnit tvorbu dostatečného objemu opravných položek ke krytí úvěrového rizika bez negativního vlivu na finanční stabilitu IPB.

Komise rovněž nevezala v úvahu další významné skutečnosti:

- zásadnější opatření sankční povahy vůči bankám se provádějí ve správním řízení, přičemž důkazní břemeno je na ČNB. IPB přitom důsledně rozporovala zjištění ČNB, čímž jednak oddalovala formální ukončení kontroly na místě, jednak oslabovala pozici ČNB v případném správním řízení. Z toho důvodu měl probíhající statutární audit značný význam.
- nutnost vyhodnotit účinnost kroků IPB a jejich akcionářů, které byly deklarovány jako kroky k nápravě. Zejména šlo o změny v orgánech banky, pokusy o zvýšení základního jmění, pokusy o jednání s vládou a snaha o nalezení investora.
- rozměr problému zjištěného v IPB, který svými národohospodářskými důsledky přesahoval možnosti ČNB a mohl se řešit jen ve spolupráci s vládou

Důslednou snahu ČNB získat pravdivý obraz o finanční situaci banky a následné hledání řešení proto nelze označit za alibistický postup. Závěry Komise jsou proto zásadně ovlivněny tím, že výše uvedené skutečnosti nepromítla do svého hodnocení.

Bod 6)

Komise hodnotí účast státu i zapojení veřejných prostředků při řešení krize v červnu 2000 jako nezbytný krok, odvracející ekonomickou katastrofu.

V tomto bodě ČNB naprosto souhlasí se závěry Komise a vítá je. Zpráva Komise však, bohužel, z tohoto bodu nevyvozuje náležité konsekvence při hodnocení vhodnosti zvoleného řešení krize v IPB.

Bod 7)

Komise došla k závěru, že státní instituce ve dnech 16.-19.6.2000 postupovaly podle scénáře ČSOB.

Skutečností však je, že v první polovině roku 2000 byly připravovány a předkládány různé scénáře řešení situace banky, a to jak z pohledu IPB, hlavního akcionáře banky, potenciálních investorů, tak i ČNB, které byly analyzovány z pohledu realizovatelnosti a hlavních rizik. Návazně pak probíhala celá řada jednání, jejichž hlavním cílem bylo najít v předstihu nejvhodnější proveditelné řešení složité situace IPB, aby v případě potřeby nebyla ČNB ani státní orgány zaskočeny vývojem situace. Šlo o jednání, jichž se účastnili jak hlavní akcionář IPB, investoři a vedení banky, tak zástupci státu (vláda, MF, ČNB, FNM) a auditoři banky. Cílem bylo nejen nalézt optimální postup, ale rovněž připravit se na nejrůznější krizové varianty vývoje.

Varianta prodeje podniku IPB strategickému investorovi v rámci nucené správy byla ČNB vyhodnocena jako nejméně riziková a z národohospodářského pohledu nejméně nákladná v případě, že nebude možno jít cestou dohody s akcionáři IPB.

Bod 8)

V tomto bodě Komise vytýká členům bankovní rady, že stanovením úkolu nucenému správci co nejrychleji prodat podnik ČSOB překročila bankovní rada ČNB své zákonné pravomoci.

Komise neuvážila, že na rozdíl od jiných případů, kdy se používá institut nucené správy, je dle zákona nucený správce zaměstnancem ČNB. Bankovní rada, jakožto nejvyšší řídicí orgán ČNB, je tedy oprávněna ukládat nucenému správci jako zaměstnanci ČNB úkoly. Rozhodnutí bankovní rady, které je v této části zprávy Komisí kritizováno, se opíralo o rozhodnutí vlády z 15. června 2000 a odráželo preferenci vlády a ČNB ohledně dalšího postupu. Nucený správce nicméně odmítl chápat usnesení bankovní rady jako zadání úkolu a ve jmenování do funkce nuceného správce, tj. **v pověřovací listině, se tato pasáž nevyskytuje.**

Bankovní rada ČNB tuto věc dále ujasnila na svém 41. jednání konaném dne 9.11.2000. V zápisu z tohoto jednání se mimo jiné uvádí: „Po diskusi bankovní rada konstatovala, že mezi oběma dokumenty (pozn.: rozumí se zde mezi rozhodnutím bankovní rady ze dne 16.6.2000 a pověřovací listinou nuceného správce) nevidí rozpor. Rozhodnutí bankovní rady ze 16.6.2000 bylo v souladu s usnesením vlády ČR z 15.6.2000 k řešení situace v IPB, a.s., a bankovní rada jím vyjádřila svou představu a preferenci řešení akutního problému IPB, a.s. Nucený správce p. Staněk s odvoláním na obecnou zákonnou úpravu svých kompetencí akceptoval své funkční pověření v souladu se zněním zákona, při vědomí představ a preferencí bankovní rady.“

Zpráva Komise tak podle názoru ČNB v bodě 8) správně poukázala na existenci jisté dichotomie v postavení nuceného správce bank, který je na jednu stranu zaměstnancem ČNB, na druhou stranu má však postavení statutárního orgánu banky se všemi právy a povinnostmi vyplývajícími z obecně platných právních předpisů.

ČNB proto souhlasí s doporučením Komise připravit novelizaci zákona o bankách s cílem upřesnit postavení a funkce nuceného správce. ČNB vnímá toho doporučení v širším kontextu svých snah o vhodnější definování podmínek výstupu problémových bank ze sektoru. Na definování těchto podmínek ČNB intenzivně pracuje.

Bod 9)

Komise označuje výběr investora ve dnech 16.-19.6.2000 za bezprecedentní a netransparentní.

Samotný výběr investora probíhal v souladu se zásadami, které byly detailně uvedeny ve Zprávě pro jednání Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o vývoji situace a postupu řešení stabilizace Investiční a Poštovní banky, a.s., přednesené ministrem financí ČR v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR v červenci 2000. V rámci hledání potenciálních strategických investorů Nomura oslovila řadu možných zájemců. Přestože na různých úrovních byla projevena snaha motivovat i jiné banky k zájmu o transakci, ukázalo se, že ačkoli některé banky měly zájem o nákup částí skupiny IPB, návrh komplexní transakce nebyly schopny předložit. V průběhu května tak zůstali pouze dva vážní zájemci: Allianz-Unicredito a ČSOB-KBC. Z nich byla ČSOB lépe připravena realizovat variantu rychlého prodeje podniku, která byla v případě nucené správy z právního, ekonomického i organizačního hlediska shledána jako jednoznačně nejvýhodnější. Výběr investora tak nelze považovat za netransparentní proces, ale naopak za vyvrcholení dlouhodobého vývoje.

ČSOB-KBC se také nikdy netajily zájmem získat podíl v IPB a vedly v tomto smyslu jednání s akcionáři i managementem banky.

Bod 10)

Komise uvádí, že „V rozporu se svým zákonným posláním nucený správce banku vůbec nespravoval. Zhostil se pouze úkolu banku převzít a prodat, aniž mohl tušit, co vlastně prodává.“

Tento názor Komise je chybný. Správce pověřený výkonem nucené správy po svém jmenování banky provedl řadu kroků souvisejících se získáním kontroly nad bankou a jejím řízením. Po převzetí banky nucený správce stabilizoval aktuální situaci banky a činil rozhodnutí za účelem zachování základních činností banky. Po provedení těchto nezbytných kroků nucený správce zahájil jednání s auditorem za účelem zjištění finanční situace banky. Poté, co auditor vydal zprávu, ve které uvedl, že požadavky na tvorbu opravných položek významným způsobem převyšují vlastní jmění banky, a ČNB v souladu se zákonem o bankách zahájila správní řízení o odejmutí povolení působit jako banka, volil nucený správce řešení, které ochránilo vkladatele banky a zabránilo negativním dopadům na bankovní systém. Pokud by se totiž nepodařilo realizovat rychlý prodej podniku, musel by nucený správce v pondělí 19.6. 2000 uzavřít pobočky banky.

Nucený správce tudíž měl dostatek informací k tomu, aby rozhodl o prodeji podniku IPB. Konstrukce kupní ceny pak zajišťuje, aby kupní cena, kterou obdrží IPB, resp. její akcionáři, byla stanovena co možná transparentně a aby vycházela ze skutečného stavu banky. Svým postupem tak nucený správce v žádném případě banku nepoškodil a postupoval s péčí řádného hospodáře.

ČNB po vyhodnocení kroků učiněných nuceným správcem správní řízení o odejmutí povolení působit jako banka zastavila.

Bod 11)

Komise označuje transakční dokumenty podepsané 19.6.2000 za jednostranně výhodné pro ČSOB na úkor státního rozpočtu, a tvrdí, že tyto dokumenty jsou v příkrém rozporu s dobrými mravy.

Tvrzení Komise o neoprávněné výhodě ČSOB na úkor státního rozpočtu v rozsahu mnoha desítek miliard postrádá reálný základ a věcné vysvětlení. Je nezbytné připomenout, že koupí podniku IPB převzala ČSOB všechny závazky (pasiva) IPB vůči jejím vkladatelům a dalším věřitelům. Státní záruka pouze garantuje, že přebíraný majetek IPB (aktiva) bude dostačovat k úhradě přebíraných závazků. Ve stručnosti lze říci, že předmětnými zárukami státu na hodnotu přebíraných aktiv IPB tak ČSOB nezískává žádnou jednostrannou výhodu na úkor státního rozpočtu, ale je jí pouze státem „dorovnána“ hodnota aktiv, a to jenom do výše přebíraných závazků.

Na rozdíl od konkursu navíc rychlý vstup strategického investora přináší pro stát nezanedbatelnou přidanou hodnotu, která významně snižuje národohospodářské náklady státu. Jde zejména o udržení bankovních činností, a tím minimalizaci dopadů na stabilitu bankovního sektoru a ekonomiky. Dále je tímto způsobem významně lépe zajištěno zhodnocení aktiv než by bylo jejich zpeněžení v případě konkursu. V neposlední řadě má investor lepší předpoklady pro dohledávání aktiv a rozkrývání neprůhledných právních a majetkových vztahů.

Komise dále vůbec nevzala v úvahu, že standardní vstup strategického investora do banky je vždy podmíněn důkladnou, často mnohaměsíční analýzou finanční a právní pozice banky. Avšak v případě IPB šlo z důvodu snahy o minimalizaci rizik a národohospodářských nákladů o rychlou záchranou operaci, kde byl investor vystaven nezanedbatelným rizikům. Rizika přijatá ze strany ČSOB byla takové povahy, že škála možných scénářů dalšího vývoje

byla a je i přes poskytnuté záruky velmi široká. Řada z nich by mohla znamenat negativní dopad na ČSOB a jejího majoritního akcionáře, belgickou KBC. Kritika transakce hovořící o její výhodnosti pro ČSOB operuje pouze s těmi neoptimističtějšími scénáři, přičemž nebere v úvahu, že jakýkoli investor musí zohledňovat všechny možnosti dalšího vývoje, nejen ty optimistické. Dosavadní potíže ČSOB spojené s přebíráním podniku, dohledáváním aktiv a rozkrýváním neprůhledných právních vztahů, jsou dokladem toho, že obavy investorů byly oprávněné.

Každý obezřetný investor požaduje v případě pořízení banky určitou míru jistoty, že společně s vklady, tj. závazky vůči vkladatelům, nabývá též dostatečně kvalitní aktiva, která bude moci v případě potřeby zpeněžit a využít pro úhradu nově získaných závazků-vkladů. Vzhledem k ekonomickému a právnímu prostředí v ČR bylo podle názoru ČNB ze strany státu i investora dosaženo vyváženého kompromisu.

Konstatování Komise, že transakční dokumenty jsou v rozporu s platnými právními normami a dobrými mravy pak není nijak specifikováno. Proto s ním není možné polemizovat, lze pouze vyjádřit opačný názor: transakční dokumenty jsou v souladu s právními předpisy a nejsou v rozporu s dobrými mravy. V této souvislosti je pouze třeba připomenout, že transakční dokumenty byly připravovány za účasti renomovaných externích právních poradců.

Část V. Důvodová zpráva

A Prostředí

Popis prostředí, tj. českého bankovního sektoru, v zásadě neříká nic víc, než že IPB patřila mezi nejdynamičtější se rozvíjející subjekty českého finančního trhu celých devadesátých let. Komise však již neuvádí okolnosti, které se, jak se nyní ukazuje, za „dynamickým“ vývojem finanční skupiny IPB skrývají, tj. neobezřetné jednání a rozhodování managementu a hlavních akcionářů IPB.

Pokud jde o podíl IPB na tvorbě úvěrové emise pro podnikový sektor, je nutno konstatovat, že na rozdíl od ostatních komerčních bank významná část úvěrů poskytnutá IPB nesloužila k financování podniků, ale k jejich majetkovému ovládnutí společnostmi spřízněnými s managementem IPB a jejími rozhodujícími nestátními akcionáři. To je také jednou z příčin špatné kvality aktiv, neboť v důsledku poklesu cen akcií se tyto úvěry staly nedobytnými. Význam IPB pro financování podnikového sektoru tak byl nižší než naznačuje Zpráva Komise.

Komise rovněž vyzdvihuje skutečnost, že IPB ve druhé polovině devadesátých let na rozdíl od ostatních velkých bank neobdržela žádnou významnou státní pomoc. V této souvislosti je nutno uvést, že stát byl v odlišném postavení v ČSOB, KB a ČS, kde jako hlavní akcionář zabezpečoval jejich stabilitu, zatímco v IPB byl minoritním akcionářem, resp. od roku 1998 nebyl akcionářem vůbec. ČNB rovněž nemá informace o tom, že by IPB nebo její akcionáři v období po privatizaci v letech 1998 a 1999 požadovali pomoc ze strany státu. Naopak, prezentovali banku jako stabilizovanou a dynamickou.

B Založení a počáteční rozvoj banky, okolnosti významné ztráty vlivu státu na chod a další rozvoj banky

Pro úplnost v přehledu vývoje IPB postrádáme zařazení skutečnosti, že v rámci kupónové privatizace byly 3 % akcií IPB vyčleněny do Restitučního investičního fondu ČR, jehož zakladatelem a počátečním akcionářem byl FNM. Stát tak mohl zpočátku disponovat na valných hromadách banky majoritou hlasů. Dále není uvedeno, že správa Restitučního investičního fondu ČR byla později svěřena První investiční, a.s., dceřiné společnosti IPB.

Oslabení vlivu státu v IPB sice nepochybně mělo negativní dopad na možnost státu prodat svůj podíl v IPB strategickému investorovi. Nicméně k tvrzení Komise, že ztráta možnosti získání majoritního podílu státu nastala v důsledku „úmyslu a neformálně koordinovaného postupu mezi managementem IPB, a.s., a státními orgány“, nejsou předloženy žádné relevantní důvody či důkazy.

Rovněž je nutno zdůraznit, že ztráta přímé kontroly státu nad bankou ještě sama o sobě neznamenala nevyhnutelnost problémů banky, pokud by její manažeři a soukromí vlastníci neselhali při správě majetku banky a výkonu vlastnických práv. Hlavní zodpovědnost za vývoj banky proto leží na jejím vedení a vlastnících.

C Výkon vlastnických práv státu v letech 1993-1998

Komise široce komentuje výkon akcionářských práv státu, přičemž na jednu stranu konstatuje, že „stát vykonával vlastnická práva zcela pasivně“, na druhou stranu však kritizuje obdobnou formulaci uvedenou již v usnesení vlády č. 162 ze dne 4.3.1998. Zdůvodnění této kritiky spočívá pouze v tom, že z tohoto konstatování nebyla nikdy vyvozena žádná konkrétní odpovědnost s tím, že „obtížněji by se hledala osoba, která je z hlediska rozhodování státu o IPB, a.s., více odpovědná, než právě Josef Tošovský a to jak co do časové délky výkonu funkcí tak do šíře odpovědnosti (vlastník, privatizátor, regulátor)“.

V uvedeném výroku dochází k nepřijatelnému směšování kompetence guvernéra, jako představitele regulátora bankovního sektoru, s odpovědností představitele vlády za rozhodování státu v IPB, tj. s odpovědností akcionáře za výkon vlastnických práv. Je nutné připomenout, že co do délky výkonu funkcí byl Josef Tošovský ze své pozice **guvernéra** centrální banky po většinu času jen regulátorem bankovního sektoru, nikoli vykonavatelem vlastnických práv, a za toto období tudíž nemůže nést hlavní odpovědnost. Vykonavatelem vlastnických práv a privatizátorem byl J. Tošovský z titulu své **vládní** funkce pouze krátkou dobu, během níž jím řízená vláda dokončovala privatizační transakci, předurčenou však již kroky předchozích vlád (viz komentář k bodu D).

D Prodej státního podílu v letech 1997-1998

Kritika Komise se soustřeďuje na změnu podmínek privatizace státního podílu v IPB, daných původním usnesením vlády č. 468/97, novým usnesením č. 162 ze dne 4.3.1998 a označuje ji za kontroverzní a netransparentní rozhodnutí. V této souvislosti ČNB připomíná, že zmiňovaným usnesením vlády č. 162/1998 došlo pouze k promítnutí podmínek vyjednaných s investorem do vládního dokumentu v situaci, kdy již dříve, v květnu 1997, bylo rozhodnuto, že FNM, resp. vláda, bude vyjednávat jen s Nomurou. Usnesení vlády č. 162/1998 je tak jen důsledkem předchozích rozhodnutí z roku 1997. Konstatujeme rovněž, že vláda nemohla rozhodovat o prodeji strategickému investorovi, protože mohla nabízet jen minoritní podíl. Tato skutečnost se konkrétně projevila již v průběhu roku 1997 v případě druhého vážného zájemce o státní podíl v IPB – ING Bank, který mimo jiné jako podmínku po vládě vyžadoval získání majoritního podílu. V případě tohoto uchazeče se Komise vůbec nevyjadřuje ke skutečnosti, že jednání s ním fakticky ustala, na rozdíl od druhého zájemce - Nomury, jejíž nabídka vláda ČR akceptovala dne 23.7.1997. Pokud jde o údajné změkčení privatizačních podmínek (nezahrnutí možnosti odkoupit určitá aktiva od IPB), ze zprávy Komise, ani z citovaného vládního usnesení č. 468 z 23.7.1997, nevyplývá, že růst čisté hodnoty aktiv by se plně promítl do kupní ceny. Vzhledem k tomu, že se prodával minoritní podíl, lze spíše předpokládat, že očištění banky by se do kupní ceny promítl jen částečně a tudíž by tento postup byl z užšího pohledu (dosažení lepší kupní ceny) pro stát nevýhodný.

E Výkon funkce bankovního dohledu

Komise neuvádí odlišné, resp. podrobnější argumenty od těch, které jsou uvedeny již v Části III. Závěry, bod č. 5).

Výjimkou je tvrzení, že „ČNB nevyužila svých kompetencí daných zákonem o bankách a nezasáhla proti minoritnímu akcionáři...“. Zde je třeba uvést, že ČNB dle zákona o bankách může pozastavit výkon akcionářských práv v případě, že působení akcionáře je na újmu řádnému a obezřetnému podnikání banky, nebo že lze takové působení akcionáře důvodně očekávat. ČNB však před podáním žalob minoritními akcionáři (napadajícími rozhodnutí valné hromady IPB o navýšení základního jmění) žádné takové dokumenty nemohla mít. Výtka v tom smyslu, že ČNB nezasáhla proti akcionáři, který podal žalobu, je pak z hlediska možnosti odvrátit důsledky žaloby zcela bezpředmětná – ČNB předem z výše uvedených důvodů zasáhnout nemohla a **následný zásah by neměl žádný účinek vůči již podaným žalobám, o kterých může rozhodovat výhradně příslušný soud.** Kritika Komise tak nesprávně směřuje na ČNB, přestože se zřetelně jedná o obecný problém přílišné délky rozhodování soudů.

F Okolnosti závěrečného vývoje IPB (uvalení nucené správy a následný prodej ČSOB)

Informace zde uvedené nejsou přiměřeně zasazeny do kontextu reálného zhodnocení situace a obtíží samotné IPB. Použitý argument „medializace poplašných zpráv o zhoršující se situaci velkých bank“ se jednak přímo netýká IPB, jednak je tato pasáž opět velmi shovívavá k bývalému vedení IPB a jejím hlavním akcionářům. Chybí v ní jakékoliv negativní vyjádření k příčinám neuspokojivého hospodaření banky.

Postup ČNB vůči bance a jeho důvody jsou důkladně popsány ve Zprávě pro jednání Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o vývoji situace a postupu řešení stabilizace Investiční a Poštovní banky, a.s., přednesené ministrem financí ČR v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR v červenci 2000. Zde je možno pouze zdůraznit, že banka využívala všech zákonných možností ke zpochybnění zjištění bankovního dohledu a ke zdržování, tudíž názor auditora nebyl v tomto kontextu nevýznamný.

Komise se zde podrobně zabývá „tzv. Pařížským dokumentem“, přičemž dochází k závěru uvedeném v Části III. Závěry, bod č. 7). Navíc zde Komise uvádí, že tento dokument musel být zpracován i na základě neveřejných informací ze samotné IPB či bankovního dohledu, což není doloženo žádným hodnověrným argumentem, jen obecnou formulací. ČNB zcela zásadně odmítá možnost, že by ČSOB či jakýkoli jiný investor obdrželi od bankovního dohledu ČNB jakékoli neveřejné informace.

Závěrečný odstavec této části uvádí, že „sama neodvolatelná záruka ČNB pro věřitele IPB, a.s. umožnila ochránit vklady klientů, přičemž dokumenty podepsané 19.6.2000 již byly garancemi ve prospěch soukromého investora vlastněného zahraničním kapitálem.“ Tuto formulaci považuje ČNB za zavádějící, neboť garance vkladů vůbec neřeší otázku kvality a návratnosti aktiv, které byly za vklady klientů pořízeny. Pokud by garance nebyly vystaveny a nedošlo k prodeji podniku, musela by ČNB odejmout IPB povolení působit jako banka a následně pasivně vyplácet věřitele této banky.

G Hodnocení transakčních dokumentů

Při hodnocení transakčních dokumentů abstrahuje Komise od konkrétní situace, ve které se banka nacházela, a tudíž dochází k nesprávným a zavádějícím závěrům.

Nebere zejména na vědomí fakt, že stát nebyl akcionářem IPB. Struktura transakčních dokumentů musí tudíž být logicky zcela jiná než v případě, kdy stát prodává akcie. Stát tedy nemohl z prodeje podniku IPB profitovat, protože **kupní cena za prodávaný podnik případně IPB, potažmo jejím akcionářům, včetně těch, kteří se na špatné situaci banky**

významně podíleli. Stát mohl pouze vytvořit podmínky k tomu, aby prodej podniku mohl být realizován. Šlo proto o právně i ekonomicky zcela jinou situaci než v případě privatizace bank, kdy stát svůj podíl prodává a inkasuje privatizační výnos. Tyto operace tedy nelze mechanicky srovnávat.

Komise vůbec nevzala v úvahu skutečnost, že naopak stát byl v situaci, kdy musel nalézt způsob, jak zabránit uzavření třetí největší banky na českém trhu, která byla navíc plně v soukromých rukou, a jejíž akcionáři nebyli ochotni nést následky svého vlivu na banku. Z hlediska státu a ČNB šlo jednoznačně o snahu minimalizovat národohospodářské náklady státu na řešení kritické situace banky způsobené jejím managementem a s nimi spřízněnými akcionáři a na případné dopady této situace na celou ekonomiku ČR. V situaci, kdy vláda považovala návrhy akcionářů za ekonomicky i morálně nepřijatelné, byl rychlý prodej podniku strategickému investorovi optimálním řešením a Komise nepřinesla jediný argument svědčící o tom, že jiný postup by byl pro stát výhodnější.

Protože stát není akcionářem, bylo by ekonomicky nesmyslné a neetické, aby IPB před prodejem ozdravoval nebo do konstrukce kupní ceny zahrnoval státní záruky, protože z vyšší kupní ceny by nic neměl. Státní záruka a slib odškodnění ČNB byly tudíž poskytnuty přímo investorovi, který přebírá krachující banku, nikoli bance a jejím akcionářům. Obdobné záruky by byly nezbytné pro jakéhokoli investora, což potvrdilo i jednání s druhým zájemcem. Zpráva Komise tento fakt zcela ignoruje.

Komise ve Zprávě sice konstatuje, že „alternativní konstrukce transakčních dokumentů se nabízejí“, ale ani nenaznačuje, jaké by měly být. Je nutno konstatovat, že struktura transakce je výsledkem důkladných právních i ekonomických analýz, přesto se řada právních problémů objevila až teprve při formulaci smluvních dokumentů. Realizovatelnost „alternativních“ způsobů je proto velmi diskutabilní, neboť nebyly otestovány v praxi.

Komise rovněž dochází k nesprávnému a zavádějícímu závěru, že ČSOB nenese žádná rizika a získá očištěnou banku darem.

Předně je nutno uvést, že ČSOB nezískala banku, ale podnik. Tento rozdíl je významný v tom, že banka zahrnuje vlastní kapitál, zatímco podnik nikoli. Při privatizaci podílu na bance je přitom právě nominální výše kapitálu významnou součástí kupní ceny. Významným nákladem ČSOB, resp. jejích akcionářů, je právě kapitálový požadavek v důsledku převzetí podniku IPB, který musí krýt ČSOB z vlastních zdrojů

Další významnou složku nákladů a rizik ČSOB představovaly náklady na integraci a riziko, že koupí podniku IPB přijde ČSOB o do té doby dobrou pověst a důvěru klientů. Nikdo nemohl žádnému investorovi zaručit, že odliv klientů nebude přes všechna ujištění pokračovat a nezasáhne ostatní aktivity investora v ČR.

Stát rovněž nebyl schopen žádnému investorovi garantovat, že získá kontrolu nad subjekty z tzv. skupiny IPB a v jakém stavu případně tyto subjekty budou.

Navíc vzhledem k tomu, že stát nebyl majitelem podniku IPB, nemohl jej převést na ČSOB, ale ČSOB musela podnik získat koupí od IPB. Kupní cena však pro ČSOB není ekonomicky odůvodněným nákladem, z věcného pohledu je součástí nákladů státu na sanaci IPB.

Přestože výše uvedená rizika a náklady byly značné, ČSOB a její majoritní akcionář, belgická KBC, nejenže souhlasili s účastí v transakci, ale zavázali se uhradit státu kompenzaci za vystavení státní záruky. Vzhledem k výše uvedenému ovšem požadovali, aby výše kompenzace byla snížena o náklady ČSOB spojené s úhradou kupní ceny.

Znovu je třeba konstatovat, že transakční dokumenty tvoří provázaný celek, jehož bezdůvodné narušení by mohlo negovat dosažené úspěchy, neboť rychlým řešením se podařilo zabránit negativním ekonomickým dopadům. Komise nepředložila žádný argument o tom, že bylo možno dosáhnout z hlediska státu levnějšího řešení a ani žádný relevantní

argument, ze kterého by vyplývalo, že ČSOB vyjednala výhodnější podmínky, než by požadoval jakýkoli jiný akceptovatelný investor.

Ilustrativní případ uváděný ve zprávě vůbec nebere v úvahu rozdíl mezi vstupem investora do stabilizované, finančně silné a transparentní instituce a záchranou krachující, nedůvěryhodné a neprůhledné banky, u níž je navíc velmi nejisté, zda se podaří získat kontrolu nad entitami z její finanční skupiny. Pro srovnání by totiž mnohem lépe posloužila Agrobanka Praha, a.s. V jejím případě se ukázalo, že je velmi obtížné získat seriózního investora pro problémovou banku, a jeho podmínky jsou velmi tvrdé. Navíc si Komise jako ilustrativní případ vybrala právě ČSOB, a nikoli Českou spořitelnu a.s., nebo Komerční banku a.s. Právě příklad těchto bank totiž ukazuje, že cena není jenom otázkou velikosti banky.

Komise také vůbec nevzala v úvahu jiné scénáře možného vývoje a rizika pro ČSOB, neboť ani veškeré státní záruky nemohly a nemohou zaručit, že účastí na záchraně IPB nebude ČSOB poškozena. Závěry Komise v oblasti hodnocení transakčních dokumentů jsou v důsledku jejich jednostrannosti a nedostatečné podloženosti zavádějící. Realizace doporučení Komise napadnout transakční dokumenty by navíc vedla k otřesení právní důvěry i k vážným systémovým poruchám. Přímou i nepřímou by tak znamenala daleko větší náklady pro stát a daňové poplatníky.

Rekapitulace klíčových událostí ve vývoji situace Investiční a Poštovní banky, a.s. a postupu při jejím řešení

1. Privatizace Investiční a Poštovní banky, a.s. byla zahájena vložением části akcií tehdejší Investiční banky, a.s., do kupónové privatizace. V důsledku následné neúčasti státu na některých zvyšováních základního jmění banky se majetkový podíl státu snížil až na 36,29 %. Vláda ČR rozhodla na svých zasedáních dne 23. 7. 1997 a dne 4. 3. 1998 o prodeji státního podílu v IPB ve výši 36,29 % společnosti Nomura Europe plc (dále jen „Nomura“) za kupní cenu 3 mld. Kč. Nomura v návaznosti na získání podílu na IPB zajistila posílení kapitálu banky zvýšením základního jmění o 6 mld. Kč a vydáním podřízených dluhopisů ve výši 6 mld. Kč. Posílení kapitálu bylo zcela nezbytné, neboť auditor následně při ověřování účetní závěrky za rok 1997 vyžádal takovou tvorbu opravných položek k pohledávkám banky, které znamenaly dosažení ztráty IPB za rok 1997 ve výši 11 mld. Kč. Tímto způsobem byla finanční situace IPB dočasně stabilizována. Majetkový podíl Nomury byl po splnění těchto podmínek formálně převeden na společnost Saluka Investments B.V., výkon akcionářských práv však zůstal Nomuře, včetně zastoupení v dozorčí radě IPB.
2. Po vstupu Nomury dosáhla IPB výrazného nárůstu vkladů klientů, které na počátku roku 1999 činily téměř 220 mld. Kč. Na druhou stranu se postupně prohluboval rozměr obtíží banky se špatnými úvěry a jinými klasifikovanými pohledávkami a nebonitními cennými papíry, jejichž objem v bilanci banky neustále narůstal. Reakcí banky byla snaha hledat různá krátkodobá řešení (odprodej pohledávek, převody cenných papírů apod.), která ČNB postupně identifikovala a vyžadovala k nim vysvětlení. Operace provedené bankou koncem roku 1998 a následně počátkem roku 1999, které navozovaly takovou situaci, aby banka nemusela tvořit opravné položky, byly auditorem akceptovány a v červnu 1999 jí vydána zpráva k účetní závěrce roku 1998 obsahovala výrok bez výhrad. Z informací postupně vyžadovaných ČNB od IPB však vyplývalo, že prováděné operace mohou pouze zakrývat nedostatečnost opravných položek a rizika potenciálních ztrát mohou nadále zůstat na bance.
3. Bankovní dohled ČNB na základě uvedeného vývoje provedl v roce 1999 nejprve sérii informačních návštěv, které měly za cíl objasnění transakcí spojených s řešením klasifikovaných pohledávek a nebonitních cenných papírů a následně ve 2. pololetí komplexní kontrolu, zaměřenou na všechny významné oblasti činnosti IPB. Bankovní dohled rovněž po provedení analýzy finanční situace IPB a vyhodnocení dílčích zjištění z kontroly v říjnu 1999 vyžádal na bance a jejích akcionářích výrazné zvýšení základního jmění, které by umožnilo tvorbu dostatečného objemu opravných položek ke krytí úvěrového rizika bez negativního vlivu na finanční stabilitu banky. Banka na tento požadavek reagovala rozhodnutím valné hromady dne 16. 11. 1999 o zvýšení základního jmění v rozpětí 2,6-6,69 mld. Kč, které však bylo následně zablokováno žalobou minoritního akcionáře.
4. Výsledkem kontroly bankovního dohledu bylo zjištění závažných nedostatků v činnosti banky, zejména v oblasti klasifikace pohledávek a oceňování aktiv. Bylo zjištěno, že banka porušovala platné předpisy a v rozporu s nimi vykazovala uměle nadhodnocená aktiva. Kontrolní skupina kvantifikovala potřebu dodatečné tvorby opravných položek a rezerv jen ke kontrolovanému vzorku aktiv na cca 40 mld. Kč. Minimálně o tuto částku

tedy byly výsledky hospodaření IPB zkráceny. Protokol z kontroly byl bance předán dne 25. 2. 2000.²

5. IPB se zjištěním kontroly od počátku nesouhlasila a namítala, že bankovnímu dohledu nepředala veškeré dokumenty a že banka již provedla a dále provádí operace ke snížení kreditního rizika a potřeby tvorby opravných položek. V souladu se zákonem o státní kontrole pak banka podala písemné námitky proti jednotlivým částem protokolu postupně v březnu a v dubnu (celkem se jednalo o cca 270 stran textu a 9700 stran příloh). Zároveň banka sdělila, že jsou činěny kroky k posílení jejího kapitálu formou zvýšení základního jmění o 13,4 mld. Kč. Za této situace bankovní dohled neměl k dispozici dostatečnou oporu pro přijetí opatření daných zákonem o bankách, navíc by jejich případné neoprávněné uplatnění mohlo banku nenapravitelně poškodit. Rozhodujícím pro další kroky bankovního dohledu se v tomto směru stal očekávaný výrok statutárního auditora k účetní závěrce banky za rok 1999.
6. Z výsledků kontroly (jakkoliv se z nich kvůli nedokončenému námitkovému řízení nedalo oficiálně vycházet) bylo zřejmé, že v případě jejich potvrzení auditorem nastane zákonná povinnost ČNB odejmout IPB povolení působit jako banka z důvodu poklesu její kapitálové přiměřenosti pod 1/3 stanoveného limitu. Provedené analýzy národohospodářských následků případného kolapsu IPB současně prokazovaly nejen vážné ohrožení bankovního systému, ale rovněž zásadní dopady na ekonomiku ČR (mj. pokles HDP o 2 - 4 procentní body). Tyto skutečnosti znamenaly, že stabilizace IPB i za cenu poskytnutí záruk ze strany státu je řešením méně nákladným.
7. Na základě vyhodnocení situace byla počátkem března 2000 zahájena paralelní jednání ČNB s bankou a jejím auditorem o auditu účetní závěrky za rok 1999 a zástupců ČNB a MF ČR se zástupci hlavního akcionáře banky reprezentovaného Nomurou o možnostech tzv. kooperativního řešení, které by zajistilo stabilizaci banky. Jako cílové řešení, na jehož potřebě panovala shoda, byl stanoven vstup strategického investora. Nomura od počátku při jednáních podmiňovala svou účast na řešení situace banky „komerčními podmínkami“ takové transakce, tzn. zaručením návratnosti jejích dalších investic do IPB státem. Zásadní podmínkou zástupců státu pro případné poskytnutí veřejných prostředků bylo získání kontroly nad bankou tak, aby pomoc státu sloužila výhradně ke stabilizaci banky a ochraně vkladatelů, nikoliv ve prospěch akcionářů.
8. ČNB současně připravovala v souladu se svými zákonnými povinnostmi rovněž alternativní variantu nekooperativního řešení, tj. zavedení nucené správy jako krizového scénáře pro případ selhání dohody s hlavním akcionářem. V rámci této varianty byla posuzována rizika ekonomických dopadů nucené správy na banku, právní průchodnost forem převzetí banky investorem a otázka výběru investora. Na základě vyhodnocení těchto rizik za účasti externí právní firmy se jednoznačně prokázal klíčový význam rychlosti provedení celé operace.
9. Na jednáních o kooperativním řešení, do kterých se návazně zapojily rovněž potenciální investoři se zájmem o převzetí IPB (Alianz-Unicredito a ČSOB, kteří vzešli z jednání vedených bankou a Nomurou v rámci hledání strategického investora), byly postupně diskutovány a vyhodnocovány různé varianty dalšího postupu. Všechny tyto varianty se

² Podle platného zákona o bankách je ČNB povinna řídit se při výkonu kontrol na místě ustanoveními zákona o státní kontrole. To mimo jiné vede k neúměrnému prodlužování řízení o uzavření protokolu a vzhledem ke specifčnosti bankovního podnikání to může fakticky znamenat i znehodnocení kontrolních zjištění z důvodu dlouhého časového období od provedení kontroly do ukončení řízení o protokolu. Během tohoto období dochází samozřejmě k značným změnám v původně kontrolovaných skutečnostech a je prakticky nezbytné prověřit všechny skutečnosti znovu, příp. zahájit novou kontrolu, a to jen k identifikování rozdílů ke kterým došlo v průběhu námitkového řízení.

však ukázaly jako neprůchodné z pozice Nomury (komerční podíl na transakci) nebo státu (získání dostatečné kontroly nad bankou), příp. investorů (zájem o převzetí IPB pouze formou prodeje podniku, nikoliv nabytím akcií). Vedle toho existovala u některých variant rovněž významná právní rizika jejich proveditelnosti. Navíc časový horizont pro nalezení řešení byl pevně ohraničen datem 26. 6. 2000, tedy dnem, kdy měl být nejpozději zveřejněn definitivní výrok auditora s ohledem na konání valné hromady IPB dne 28. 6. 2000.

- 10.** Prezentované nabídky obou investorů se shodovaly v požadavku na formu převzetí IPB prodejem podniku nebo jeho části, zásadně se však lišily ve způsobu a rychlosti provedení. Nabídka Alianz-Unicredito přes částečnou znalost rizik vycházela z okamžitého manažerského převzetí banky následovaného až za několik měsíců po zjištění jejího skutečného stavu dohodou o majetkovém převzetí banky. Naproti tomu ČSOB byla připravena k okamžitému majetkovému i manažerskému převzetí banky s následným zjištěním stavu. Tento rozdílný přístup vycházel rovněž ze skutečnosti, že odkup podniku od IPB a provozování bankovních činností mohla uskutečnit pouze banka s odpovídajícím rozsahem povolení působit jako banka v ČR.
- 11.** Časový prostor pro rozhodování o postupu stabilizace IPB se dále omezil v důsledku vývoje její likvidní situace. Po významném odlivu vkladů od února do začátku června (cca 34 mld. Kč) výběry vkladů dále zesílily a přerostly v týdně od 12. 6. v „run na banku“. Dne 15.6. oznámila banka ČNB, že její likvidní situace se výrazně zhoršila a hrozí nebezpečí, že nebude schopna dostát svým závazkům. Na základě informací o vývoji likvidity IPB sdělil ministr financí téhož dne dopisem guvernérovi ČNB názor, že nastaly podmínky pro uvalení nucené správy, které předpokládá zákon. Kritická likvidní situace banky znamenala nezbytnost okamžitého rozhodnutí o řešení její stabilizace.
- 12.** Na základě vyhodnocení situace IPB, dosavadních výsledků jednání s Nomurou a s potenciálními investory a s cílem minimalizovat riziko destabilizace bankovního sektoru vláda ČR na svém zasedání 15. 6. souhlasila se zavedením nucené správy v IPB se záměrem následného prodeje podniku ČSOB jako strategickému investorovi. Vláda ČR současně souhlasila s poskytnutím záruky ve prospěch strategického investora a doporučila guvernérovi ČNB postupovat dle tohoto usnesení. Dne 16. 6. dopoledne obdržela ČNB žádost IPB o poskytnutí úvěru v zájmu zachování likvidity banky s očekávaným čerpáním do výše 10 mld. Kč. Nucená správa byla v IPB zavedena rozhodnutím ČNB dne 16. 6. po obdržení souhlasného stanoviska MF.
- 13.** Nucený správce dne 18. 6. obdržel zprávu auditora k účetní závěrce IPB za rok 1999, ze které vyplývala potřeba tvorby opravných položek přesahující významným způsobem vlastní jmění banky a závislost banky na trvalé finanční podpoře k pokračování její činnosti. Nucený správce téhož dne v souladu se zákonem o bankách oznámil ČNB skutečnost, že kapitálová přiměřenost banky poklesla pod 1/3 stanového limitu. ČNB plníce svoji zákonnou povinnost zahájila vůči IPB správní řízení o odnětí povolení působit jako banka.
- 14.** Výrok auditora o insolvenční IPB byl rozhodujícím pro další kroky nuceného správce. Vzhledem k pokračujícímu odlivu vkladů a hrozbě dalšího rychlého poklesu hodnoty banky při prodlužování nucené správy bylo logickým rozhodnutím jednání s ČSOB, která nucenému správci jako jediná předložila nabídku na koupi podniku. Za dané situace byl rychlý prodej podniku pozitivním řešením v zájmu zachování funkčnosti bankovní sítě IPB a ochranu jejích věřitelů. Právní a ekonomické analýzy ukazovaly, že jakékoli jiné řešení nezaručuje nižší náklady státu ani stabilizaci banky vstupem strategického investora a může vést až k odnětí povolení působit jako banka s následnou likvidací. Na základě

předložených žádostí IPB a ČSOB k uzavření smlouvy o prodeji podniku vydala ČNB příslušné souhlasy a dne 19. 6. byla smlouva podepsána. Na základě prodeje podniku převzala ČSOB veškerá aktiva a pasiva IPB, včetně poboček a zaměstnanců, a vstoupila do práv a závazků souvisejících s podnikem IPB.

- 15.** V návaznosti na uzavření smlouvy o prodeji podniku mezi IPB a ČSOB byly téhož dne uzavřeny smlouvy a poskytnuty záruky a sliby odškodnění ze strany MF ČR a ČNB vůči ČSOB. Následně MF ČR vydalo záruku ve prospěch ČNB ke krytí ztrát ze slibu odškodnění ČNB vůči ČSOB.

Složení orgánů IPB

(zpracováno podle výročních zpráv banky za příslušný rok)

Akciová společnost Investiční banka, a.s., byla jednorázově založena zakladatelskou listinou ze dne 21.2.1992. Jediným zakladatelem byl Fond národního majetku ČR. Akciová společnost byla zapsána do obchodního rejstříku dnem 27.2.1992.

Představenstvo je statutárním orgánem akciové společnosti, který řídí její činnost a jedná jejím jménem. Rozhoduje o všech záležitostech společnosti, pokud je obchodní zákoník, nebo stanovy, nevyhrazují do působnosti valné hromady, nebo dozorčí rady. Představenstvo je pověřeno obchodním vedením akciové společnosti. Obchodní vedení zahrnuje jednak rozhodování ve věcech akciové společnosti a jednak další činnosti při řízení společnosti. K základním úkolům představenstva patří v této souvislosti zejména zabezpečení řádného vedení účetnictví společnosti, včetně zpracování řádné, mimořádné a konsolidované účetní závěrky. Představenstvo předkládá valné hromadě návrh na rozdělení zisku nebo úhrady ztráty společnosti, zprávu o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku. Představenstvo má řadu povinností v souvislosti se svoláním a konáním valné hromady společnosti a povinnost svolat valnou hromadu společnosti v zákonem stanovených případech. Představenstvo realizuje usnesení valné hromady a plní další povinnosti, které vyplývají z právních předpisů, stanov společnosti nebo z usnesení valné hromady. Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře.

Představenstvo		
Jméno	Funkce	Období (rok)
Václav Hoffmann	předseda	1992
Jiří Tesař	místopředseda	1992
	předseda	1993 - 9.3.1998
Otakar Jurečka	člen	1992
	místopředseda	1993 - 9.3.1998
Libor Procházka	člen	1992 - 9.3.1998
	místopředseda	9.3.1998 - 31.5.2000
Aladár Blaas	člen	1992 - 31.5.2000
Jiří Fárek	člen	1992 - 1998
Jindřich Kapoun	člen	1992
Zdeněk Kruliš	člen	1992
Jan Klacek	člen	1992
	předseda	9.3.1998 - 28.8.2000
Alfréd Šebek	člen	1994 - 1998
František Hruška	člen	1997
Eduard Onderka	člen	1997
Josef Horák	člen	9.3.1998 - 31.3.1999
Jiří Fabián	člen	9.3.1998 - 18.7.2000
Petr Beneš	člen	1.4.1999 - 4.8.2000
Antonín Jakubše	člen	1999 - 24.7.2000
Helena Jenšová	členka	1999 - 25.7.2000

Dozorčí rada dohlíží na výkon působnosti představenstva a uskutečňování podnikatelské činnosti akciové společnosti. Členové dozorčí rady jsou oprávněni nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se činnosti společnosti a kontrolují, zda účetní zápisy jsou řádně vedeny v souladu se skutečností a zda podnikatelská činnost společnosti se uskutečňuje v souladu s právními předpisy,

stanovami a pokyny valné hromady. Dozorčí rada přezkoumává roční účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty a předkládá své vyjádření valné hromadě. Dozorčí rada svolává valnou hromadu, jestliže to vyžadují zájmy společnosti, a na valné hromadě navrhuje potřebná opatření. Dozorčí rada je rovněž oprávněna volit a odvolávat představenstvo, jestliže to určí stanovy společnosti, a plní další povinnosti, které jí ukládá zákon, nebo stanovy společnosti.

<u>Dozorčí rada</u>		
Jméno	Funkce	Období (rok)
Jiří Lobkowicz	Místopředseda	1992
	Člen	1993 - 1996
Jana Bartůšková	Člen	1992
Julius Jančáry	Člen	1992
Robert Holman	Člen	1992
Gustav Hojdysz	Člen	1992 - 9.3.1998
Bohdan Bartoš	Člen	1992
Martin Opatrný	Člen	1992
Jiří Vilím	Člen	1992
Irwin Schwartz	Člen	1992
Jan Ježdík	Člen	1992 - 4.9.2000
Štěpán Müller	člen	1992
Václav Hoffmann	Předseda	1993 - 9.3.1998
	Člen	9.3.1998 - dosud
Jindřich Kapoun	Místopředseda	1993 - 1994
Michal Bernáth	Člen	1993 - 9.3.1998
Jan Klacek	Člen	1993 - 1995
Zdeněk Kruliš	Člen	1993 - 1994
	Místopředseda	1995 - 9.3.1998
Jan Příbyl	Člen	1993 - dosud
Jan Suchánek	Člen	1993 - 9.3.1998
Alfréd Šebek	Člen	1993
Miroslav Téra	Člen	1993 - 1995
Miroslav Tuček	Člen	1993 - 31.5.2000
Peter Vajda	Člen	1993 - dosud
Jiří Weigl	Člen	1993 - 1998
Oldřich Černoch	Člen	1994 - 9.3.1998
Michal Hrubý	Člen	1995 - 1998
Libuše Benešová	Člen	1996 - 9.3.1998
Vladimír Kostka	Člen	1996 - 6.10.2000
Jiří Tesař	Předseda	9.3.1998 - 25.4.2000
	Místopředseda	25.4.2000 - dosud
Randall Dillard	Místopředseda	9.3.1998 - 25.4.2000
	Předseda	25.4.2000 - dosud
Otakar Jurečka	Místopředseda	9.3.1998 - dosud
Eduard Onderka	Člen	9.3.1998 - dosud
Mark Christopher Basten	Člen	1998
Daniel Patrick Jackson	Člen	1998 – dosud
Karl Martin Mierswa	Člen	1998 - 23.5.2000